33. Medzinárodný festival horských filmov
SPRAVODAJ
Nedeľa 12. 10. 2025 číslo 5

Steny Gasherbrumu ho zlákali pri výhľade z Trango Towers

Nositeľ dvoch horolezeckých ocenení Zlatý cepín slovinský horolezec Aleš Česen bol jedným z hostí Medzinárodného festivalu horských filmov. Popradským divákom v sobotu podvečer predstavil predovšetkým svoje výstupy na Gasherbrumy, ale hovoril aj o svojich prvých horolezeckých začiatkoch i práci horského vodcu.

• Aleš Česen počas besedy

Jeho otec bol vášnivým horolezcom, ktorý ho priviedol k tomuto športu, a spolu so svojím bratom sa už od detstva venovali hlavne športovému lezeniu. Po osemnástke začal skúsenosti zo skál postupne prenášať do čoraz vyšších kopcov. Jeho prvou sedemtisícovkou bola Chan Tengri v pohorí Ťanšan v roku 2003. Po tomto výstupe nasledovali mnohé ďalšie – v Yosemitoch, na Aljaške či v rôznych oblastiach Himalájí. Keď sa v roku 2006 díval z vrcholu Trango Towers v Karakorame, ako povedal popradskému publiku, tu niekde sa začal rodiť jeho sen o Gasherbrumoch. Po viac ako desiatich rokoch so spolulezcom Lukom Lindičom vystúpili na sedemtisícovku Gasherbrum IV severozápadným hrebeňom. Túto expedíciu označuje ako jednu z najťažších. *(pokračovanie na strane 4)*

Pre porotcov bol pri víťazných filmoch rozhodujúci príbeh, odkaz i športový výkon

Pekné, kvalitné, inšpirujúce – aj takto by sa dali zhrnúť filmy, ktoré ponúkol tohtoročný Medzinárodný festival horských filmov. Do filmovej poroty tentokrát zasadli česká horolezkyňa a cestovateľka Markéta Hanáková, slovenský filmár Tomáš Hulík a poľský režisér Adrian Dmoch. Počas piatich dní videli 50 filmov z horského prostredia a z rôznych krajín sveta.

„Bol som veľmi prekvapený úrovňou filmov, jednak po kameramanskej stránke, aj po strihačskej stránke. Dá sa povedať, že skoro všetky filmy boli veľmi dobre spracované. Veľmi dobrý strih, veľmi dobrá kamera, veľmi dobrá hudba. Takže z tohto pohľadu bolo veľmi náročné vyberať," konštatoval jeden z porotcov Tomáš Hulík. Ako dodal, veľmi podstatný pre nich bol, samozrejme, príbeh, odkaz a športový výkon. Ako priznáva, vidieť festivalové filmy je preňho vždy inšpirujúce aj z pohľadu cestovateľa. „Mal som tú česť, že som mohol zopár tých miest, kde sa pohybovali hlavní protagonisti, navštíviť. Vždy s takou malinkou závisťou, samozrejme v tom dobrom, pozerám na Patagóniu, Čile, Torres del Paine, kde som síce mal ísť tento rok, ale nakoniec sme sa tam nedostali," poznamenal známy slovenský fotograf, kameraman a režisér, ktorý za svoju doterajšiu tvorbu získal už množstvo ocenení. Pre porotkyňu Markétu Hanákovú zhliadnuť všetkých päťdesiat filmov bolo ťažké, avšak zároveň dodáva, že filmy boli skvelé. „Šla som na to úplne inak ako chlapci, pretože ja nie som ani profesionálny filmár ani kameraman, som normálny človek, ktorý chodí po horách, má rád hory a všetko čo s nimi súvisí. Filmy, ktoré ma strhli tým spôsobom, že som ich najskôr pozerala, potom som to musela z nejakého dôvodu prerušiť, a následne som sa tešila, ako sa k tomu filmu opäť vrátim a ako bude pokračovať - tak to bol asi ten hlavný dôvod, ktorý mi pomohol rozhodnúť sa, ktoré filmy by mali získať ocenenie," konštatovala Markéta Hanáková. Film by mal byť podľa nej s príbehom, mali by tam byť emócie a mal by mať niečo, čo ho odlíši od iných a súčasne pritiahne divákov. Ľudské príbehy spojené s výkonom, to ju pri filmoch oslovuje najviac.

Slávnostné vyhlásenie výsledkov, predstavenie víťazných filmov a vyhlásenie výhercov diváckej ankety je pripravené na dnes o 17.00 h vo veľkej zasadačke Mestského úradu v Poprade. (mna)

Hana Pinkavová priniesla na festival silný ľudský príbeh

Nový film českej režisérky Hany Pinkavovej, v ktorom predstavuje výraznú osobnosť českého horolezectva Dinu Štěrbovú nielen z pohľadu jej športových výkonov, ale predovšetkým z jej ľudskej stránky, sme videli aj na našom festivale. Tento film získal už dve cenné medzinárodné ceny - na festivaloch v Tepliciach nad Metují a pred štrnástimi dňami aj v Liberci. O nakrúcaní, o pohľade na túto výnimočnú českú horolezkyňu hovorí v nasledujúcom rozhovore režisérka Hana Pinkavová.

• Dina Štěrbová

• Váš film Za oponou veľhôr približuje život Diny Štěrbovej – výnimočnej ženy, horolezkyne aj humanitárnej pracovníčky. Čo Vás na jej príbehu najviac oslovilo a priviedlo k rozhodnutiu nakrútiť o nej film?

S Dinou sa poznám od roku 1995, keď som o nej nakrúcala krátky film pre Českú televíziu. Vtedy však ešte nezačala s humanitárnou prácou v Pakistane. Spomenula som si na ňu opäť začiatkom roku 2020, keď vypukol covid a svet sa začal „rúcať". V tom období, ale aj neskôr, keď začala vojna na Ukrajine a umierali tisíce ľudí, som si uvedomovala, že pomoc blížnemu je čoraz aktuálnejšia. Vedela som, že sa Dina už dlho angažuje v Pakistane, kde spolu so svojím horolezeckým kolegom Víťom Dokoupilom postavila malú poľnú nemocnicu a začala pomáhať ľuďom, ktorí žijú v stredovekých podmienkach vo výške 3-4 tisíc metrov pod himalájskymi velikánmi. Títo ľudia umierali (najmä deti a tehotné ženy) na banálne choroby, pretože nemali lieky ani základné ošetrenie. Štyri mesiace v roku sú odrezaní od sveta zimou. Pakistan vynakladá peniaze najmä na armádu, zdravotníctvo a školstvo sú zanedbávané. (Paradoxom je, že lieky sú tam najlacnejšie na svete.) Dinina angažovanosť sa však výstavbou nemocnice neskončila. Rovnako dôležité bolo rozšírenie školy, stavba internátu pre študentov vo vzdialenom meste Skardu (400 km), oprava ciest a vodovodu, kúpa džípov pre záchranné komando a množstvo ďalších krokov, ktoré posunuli Aranďanov do novoveku. Humanitárna misia Diny a Víťu trvá už takmer dvadsať rokov.

Dinin príbeh je pozoruhodný v tom, kam ju láska k vysokým horám priviedla. Práve vďaka nim pochopila, že nemôže len brať, ale aj vracať. Keby nikdy neliezla na miesta, ktoré patria len bohom, asi by nikdy nepocítila potrebu pomáhať tým, ktorí jej nezištne pomáhali, keď si išla za svojimi snami. Pomáha všetkým bezmenným chudobným šerpom a deťom, medzi ktorými možno sú aj géniovia – len nemali to šťastie, že sa narodili v správnom čase na správnom mieste. Dina cítila faloš, prázdnotu a dlh, keď horolezecká výprava priniesla týmto ľuďom zopár tabuliek čokolády alebo ponožky. S rovnakou vášňou, s akou stúpala na najvyššie vrcholy sveta, sa pustila do humanitárnej misie. Jedno súvisí s druhým. Nebyť horolezectva, jej príbeh by bol oveľa menej plastický a jej humanitárna misia by bez neho nikdy nezačala. Filmov o horolezectve je mnoho, ale filmov s takým presahom minimum.

• Dina Štěrbová je známa nielen svojimi výkonmi v Himalájach, ale aj svojou ľudskosťou a humanitárnou angažovanosťou. Ako ste sa snažili túto rovnováhu medzi športovým výkonom a osobným rozmerom zachytiť vo filme?

Horolezectvo Diny tvorí vo filme len rámec príbehu. Začala liezť v čase, keď ženám nebolo dopriate vystupovať na najvyššie vrcholy. Muži ich do výprav nebrali. Dina mala šťastie, že si vzala muža, ktorý ju na dve výpravy vzal so sebou. Jej prvá osemtisícovka – Čo Oju (1984) – bola z dnešného pohľadu neuveriteľným činom odvahy, trúfalosti a bláznovstva. Z pôvodnej ženskej výpravy, na ktorej sa mali zúčastniť ženy z amerického Alpin Clubu, zostali len Dina a jej kamarátka, Čechoameričanka Věra Komárková. Dina si musela všetko na cestu ušiť, topánky mala o dve čísla väčšie. Úradom boli tie dve ženy bez styčného dôstojníka, bez lekára, bez spojenia, len s dvoma šerpami a niekoľkými jakmi na smiech. Nikto im neveril. Šesť týždňov nosili náklad cez sedlo, kde sa museli skrývať pred čínskymi pohraničníkmi. Napriek tomu to dokázali. O ich výstupe sa však v Československu nesmelo písať, pretože vrchol dosiahla s Čechoameričankou. Dine dokonca hrozilo vylúčenie z horolezeckého zväzu. Podobne to bolo aj pri zdolaní druhej osemtisícovky Gasherbrum II. Napriek tomu to Dina dokázala. Jej životným mottom bolo: Nikdy sa nevzdávaj! To si niesla celý život – a túto urputnosť preniesla aj do humanitárnej misie. Keby zostala „len" pri horolezectve, asi by som o nej nikdy film nenakrúcala. Filmov o zdolávaní vrcholov je nespočetne veľa.

(pokračovanie na strane 3)

Hana Pinkavová priniesla na festival silný ľudský príbeh

(dokončenie zo strany 2)

Navyše, obrazového materiálu z jej výprav bolo minimum – pár fotografií a zopár záberov z dvoch expedícií (a aj v tých sa Dina objavuje len zriedka). Dnes je zachytenie autentického výstupu omnoho jednoduchšie – stačí mobil alebo dron. Toho som si bola vedomá, preto humanitárna misia (výborne zdokumentovaná jej kolegom Víťom Dokoupilom – amatérskym kameramanom) tvorila podstatnú časť filmu. Hory sú však prítomné aj tu – rovnako ako pokora a vzťah k nim. Jedno bez druhého by neexistovalo. Krásne to vo filme vyjadrila aj Klára Kolouchová (už zosnulá horolezkyňa), pre ktorú bola Dina nielen horolezeckou, ale aj ľudskou ikonou a veľkým vzorom. Povedala: „V Baltistane – v takej nehostinnej a vzdialenej krajine – Dina svojou humanitou zdolávala dvojité osemtisícovky".

• *Vo svojej tvorbe často prinášate príbehy a ľudské osudy. V čom je podľa vás Dina Štěrbová jedinečná – nielen ako horolezkyňa, ale aj ako žena, ktorá sa dokázala presadiť v drsnom horskom prostredí?*

Áno, ľudské príbehy ma zaujímajú od začiatku, odkedy som sa začala venovať filmovej tvorbe. Ak sa do filmu dostane ľudskosť, opravdivosť, autentickosť, múdrosť a filozofia, je to pre mňa najväčšia odmena. Dina je veľká introvertka a občas bolo nakrúcanie s ňou náročné. Neverila, že by mohla osloviť divákov, bála sa, čo povedia horolezci na výpravy, z ktorých chýba obrazový materiál, že bude pôsobiť smiešne. To, že sa Dina dokázala napokon presadiť medzi svetovými horolezkyňami v podmienkach, ktoré vtedy panovali a v prostredí, ktoré nebolo ženám naklonené, je pre mňa dôkazom, že sa nikdy nesmieme vzdávať svojich snov. Nič nie je zadarmo. To máme s Dinou spoločné. Ale fakt, že dokázala robiť humanitárnu prácu na miestach, kde žena nemá veľkú hodnotu, je úplne podriadená mužom, ktorí rozhodujú o jej osude, o tom, či bude viac než len pracovná sila a slúžka v rodine – to je pre mňa asi najsilnejšie. V tom je Dina jedinečná.

• *Ako si spomínate na samotné nakrúcanie v horách? Kde ste nakrúcali a ako dlho to trvalo?*

Nakrúcanie v Baltistane nie je vôbec jednoduché. Štáb tam príde len na krátky čas (my sme boli 11 dní), počas ktorého sa nestihne s miestnymi zblížiť. Ubytovanie mimo dediny tiež neprispelo k odstráneniu bariér. Aranďania sú nedôverčiví, ženy a dievčatá sa pred kamerou skrývajú, bolo ťažké zabezpečiť aj technické podmienky nakrúcania. V Arande nebola elektrina – len generátor s malou kapacitou, ktorý slúžil najmä pre nemocnicu. Ďalší generátor sme museli priviezť. Nebola wifi, internet nefungoval, prenos dát bol náročný. Rýchlo sa stmievalo a zmena prostredia vplývala na psychiku. Nedá sa to porovnať s nakrúcaním v Česku či na Slovensku (Vysoké Tatry, Rabštejn, Moravský kras, Jesenicko). Spolu sme nakrúcali asi 25 dní. Najťažšie však bolo, že projekt sa kvôli zháňaniu financií, covidu a zhoršenej situácii na pakistánsko-afganskej hranici natiahol na viac ako štyri roky. Vďaka finančnej podpore Audiovizuálneho fondu SR sme mohli film dokončiť. Veľká vďaka patrí Českej televízii, producentom Viktorovi Schwarczovi a Silvii Panákovej a celému štábu (kameramani David Čálek, Jan Bartoň a Jakub Freiwald, zvukári Jan Hála a Pavel Hruda, produkčné Pavla Bartoňová a Jana Vokrouhlíková, dramaturgička Eva Hrozková a strihač František Pospíšil).

• *Aké posolstvo podľa Vás môže tento film priniesť najmä mladej generácii?*

Želám si, aby film oslovil predovšetkým mladú generáciu. Dinin príbeh by ju mohol inšpirovať svojou vnútornou silou a situáciami, ktorými prešla. Zdolávala chvíle, keď išlo nielen o život, ale aj o ľudskú dôstojnosť a hľadanie zmyslu života. To všetko robila Dina bez rozruchu, z vnútorného presvedčenia, ku ktorému dospela po tŕnistej, neistej, nebezpečnej a odvážnej ceste. Kiežby film vzbudil u mladých divákov pocit, že pomoc blížnemu má hlboký zmysel a prináša chvíle veľkého šťastia. (mna)

• *Prosím Vás, ešte jeden lístok na filmy by sa nenašiel?*

• *Róbert Gálfy patrí k posledným „mohykánom“ zlatého veku alpinizmu. Keď ho režisér Rasťo Hatiar oslovil, že uvažuje nakrútiť o ňom film, jeho prvá reakcia bola: „Prečo by som to mal byť ja? Však je kopec lepších, talentovanejších a šikovnejších ľudí.“ Film Gálfy: Horský život nakoniec vznikol a je výpoveďou nielen o jeho športovej kariére a bohatom živote, ale aj príbehom horolezeckej generácie 80-tych rokov. Aký odkaz by Robo Gálfy odovzdal mladým horolezcom?: „V horách môžeš byť sebelepší lezec, skialpinista, záchranár, horský vodca, ale aj tak potrebuješ mať kus šťastia. Bez neho to nejde. A preto v maximálne možnej miere všetci, čo navštevujú hory, by sa mali najprv snažiť o to, aby horám rozumeli. Potom robili nejaké pekné veci. Pretože aj malé zaváhanie môže mať veľké následky. No a ja im všetkým želám, aby mali ten kus šťastia.“* (mna)

Steny Gasherbrumu ho zlákali pri výhľade z Trango Towers

(dokončenie zo strany 1)

Bol to štvordňový výstup v zlom počasí a dvojdňový zostup v ešte náročnejších podmienkach. Na prvú expedíciu na Gasherbrum III bol jeho spolulezcom Brit Tom Livingston. Táto expedícia v roku 2022 však pre nich nebola úspešná a o dva roky sa na rovnaké miesto vrátili opäť. Vystúpiť na Gasherbrum III severozápadným hrebeňom sa pred nimi naposledy v roku 1985 pokúšali škótski lezci, avšak neúspešne. Aleš s Tomom zvolili podobný postup ako pred dvomi rokmi – najskôr v rámci aklimatizácie vystúpiť do výšky zhruba 7000 m na Gasherbrum II a potom sa pokúsiť vystúpiť severozápadným hrebeňom na Gasherbrum III a zostúpiť poľskou cestou. I napriek Alešovým zdravotným problémom, ktoré ich prinútili čakať na výstup desať dní, sa podľa Aleša všetko spojilo: počasie, podmienky i zdravie a na vrchol nakoniec vystúpili.

Pri jeho ďalších plánoch, ako tvrdí, nadmorská výška nie je rozhodujúca. Vrcholy nad 8000 m nevyhľadáva, aj kvôli prílišnej komercii, ktorá je s nimi spojená. Jednou z vecí, ktorá preňho zostáva podstatná pri lezení, je výber správneho partnera. (mna)

Filmy sú inšpiráciou aj k vlastných dobrodružstvám

Popradský festival si každoročne pritiahne divákov všetkých vekových kategórií. Dáva priestor, aby sa tu stretávali rôzne generácie, ktoré spája rešpekt k prírode a vášeň pre hory. Návštevníkov 33. ročníka sme oslovili s otázkami, s akými očakávaniami prichádzajú na festival a či ich dokážu horské filmy inšpirovať aj k vlastným dobrodružstvám.

Anketa. Anketa. Anketa. Anketa. Anketa

Marián Paľko, Prešov:

„Filmový festival v Poprade som navštívil asi desať alebo jedenásťkrát. Vždy tu stretnem známych, kamarátov horolezcov, horských vodcov. K vlastným dobrodružstvám ma určite horské filmy inšpirujú, hlavne v Tatrách pri výstupoch na neznačkované štíty.”

Tejka Šuligová, Poprad:

„Toto môže byt môj desiatykrát, čo tu som. Moje očakávania sú stretnúť moju obľúbenú komunitu a načerpať inšpiráciu. Horské filmy ma jednoznačne dokážu inšpirovať k vlastným dobrodružstvám. Dáva mi to priestor zasnívať sa nad tým, aké sú vlastne limity ľudských schopností a čo môžeme vlastne my dokázať ako obyčajní ľudkovia.”

Peter Židovčík, Stará Ľubovňa:

„Festival? Tretíkrát teraz, trikrát za sebou. Rád pozerám adrenalínové športy a každý rok vidím niečo nové, čo som ešte dovtedy nevidel. V mojom veku to už síce nezažijem, ale rád sa na to pozerám. Keď som tu bol prvýkrát a pozeral som film o horských bicykloch, tak po príchode domov som oprášil môj bicykel a vyšiel som do hôr zažiť troška adrenalínu. Už síce po vyznačenej trase, ale predsa to bolo pre mňa niečo nové.

Dominik Dudaško, Batizovce:

„Tento festival som navštívil už sedemkrát. Prídem tu s očakávaním, že budem nabudený na nové dobrodružstvá, ktoré chcem zažiť v mojom živote. Filmy ma motivujú hlavne keď vidím nejaký lyžiarsky film a hovorím si, že takýto sneh chcem ešte zažiť, kým nejaký ešte na svete máme.” (ku, dj, vš)